

EMLÉKEZÉS

Hell György (1921–2020)

2020. július 24-én, végigjárva a hosszú és kiteljesedett életpályát, örök nyugalomra tért Hell György.

Hell György 1921-ben született a Baranya megyei Meződ községben. Általános iskolai tanulmányait szülőfalujában, Meződön, középiskolai tanulmányait Pécsen végezte, itt szerzett tanítói képesítést is.

1944 és 1949 között malenkij roboton – egy „kis munkán” – volt a Szovjetunióban. Hazakerülése után Budapesten a kényszerűségből megtanult orosz nyelvet kezdte tanítani a Műszaki Egyetem Nyelvi Lektorátusán, illetve a későbbi Nyelvi Intézetében. Eközben az Eötvös Loránd Tudományegyetemen tanári diplomát szerzett orosz, német, és magyar nyelvekből, majd orosz és német nyelven, valamint alkalmanként angol nyelven is tanított.

Az oktatói munka mellett élete legutolsó szakaszáig élénken érdeklődött az alkalmazott nyelvészeti kérdések iránt, valamint komolyan foglalkozott a nyelvoktatás módszertanával, a kontrasztív nyelvészettel és a 60-as évek elejétől a gépi fordítás, a gépi nyelvelemzés és az emberi fordítás összehasonlító kérdéseivel. Az utóbbi témákat 1966-ban Ford-ösztöndíjjal tanulmányozhatta az Egyesült Államokban, ahol 11 hónapot töltött.

1969-től a Műegyetemen létrehozott nyelvi laboratórium vezetője lett. Az elsők között volt, aki ezzel a hazánkban új nyelvészeti ágazattal kezdett foglalkozni abban a korban, amikor még nemigen volt az egyetemeken számítógép, nem létezett az internet, és az ehhez kapcsolódó források és lehetőségek sem. Elismert munkája révén meghívták az MTA Matematikai Intézetébe is, ahol együtt dolgozott és kutatott többek között Papp Ferencsel, Kiefer Ferencsel, Varga Dénessel.

A Műszaki Egyetem Nyelvi Intézete oktatóinak alkalmazott nyelvészeti cikkei és tanulmányai az egyetem külön folyóiratában, a *Folia Practico Linguistica*ban jelentek meg, melyet Hell György szerkesztett, és ahol több cikke jelent meg.

Alkalmazott nyelvészeti kérdésekről számos előadást tartott itthon és külföldön. Nemzetközi kutatási együttműködés kereteiben rendszeresen meghívták a prágai Károly Egyetemre, valamint Berlinbe, hogy az ottani kutatócsoportoknak előadásokat tartson.

Az 1970-es években aktívan részt vett a Magyar Tudományos Akadémia Nyelv-tudományi Intézetében folyó angol–magyar összehasonlító nyelvészeti kutatásokban.

1982-ben kandidátusi disszertációt nyújtott be a *Fonéma és szótagstatisztika a magyar tőszókincsben és szövegekben* címmel, amelyet 1984-ben védett meg. Mint kandidátus, a Magyar Tudományos Akadémia Alkalmazott Nyelvészeti Bizottságának több cikluson keresztül volt tagja. Számos értekezés opponensi feladatait látta el.

1984-ben hivatalosan nyugdíjba vonult, ezt követően a Budapesti Műszaki Egyetem egyetemi tanácsa 1985-ben nyelvtanári munkájának elismeréseként a címzetes egyetemi docensi címet adományozta neki.

Hell György azonban nyugdíjba vonulásával sem szakított a tudományos munkával és az oktatással.

A Kodolányi János Főiskola megalapításának évétől, 1992-től kezdve éveken keresztül, annak Német Tanszékén német fonetikáról és fonológiáról szóló előadásokat és szemináriumokat tartott. Ezalatt jegyzetet is írt a tanszék *Germantistica Albensis* sorozatában *Phonetik und Phonologie der deutschen Standard Aussprache* címmel.

Ezt követően 1995-től 1999-ig a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Germanisztika Intézetében egyetemi docensként tanított nyelvészeti tárgyakat, a bevezető módszertani kérdésektől kezdve egészen a szövegtanig.

Nyugdíjas évei alatt több éven át az Eötvös Loránd Tudományegyetem Fordító- és Tolmácsképző Tanszékén oktatott fordításelméletet.

Élete utolsó szakaszáig jelentetett meg közleményeket a *Magyar Nyelvőrben* és a *Fordítástudományban*. Tanulmányainak és tudományos közleményeinek száma meghaladja a 100-at, az évek folyamán több fordítása is megjelent, ezenfelül több szerkesztett kötet és rendszeres nyelvtan kapcsolható a nevéhez, melyekből számos meglátás a mai napig alkalmazást nyer a nyelvtudomány területén. Ezekből válogatva álljon itt néhány példa:

- *Alkalmazott nyelvtan és nyelvoktatás: A BME nyelvi Intézetének cikkgyűjteménye az egyetemi nyelvoktatás 30 éves fennállása alkalmával*, Szerk.: Hell György, kiadja a Budapesti Műszaki Egyetem Nyelvi Intézete, 1980.
- *Gépi fordítás: Algoritmusok orosz nyelvű szövegek elemzésére*, Szerk.: Hell György, kiadja a Budapesti Műszaki Egyetem Nyelvi Intézete, 1980.
- Hell György. *Német jegyzet műszakiak részére*, kiadja a Budapesti Műszaki Egyetem Nyelvi Intézete, 1971 és 1973.
- Hell György: *Részletes német nyelvtan haladók részére*, kiadja a Budapesti Műszaki Egyetem Továbbképző Intézete, 1973.
- Habsburg Ottó: *V. Károly – egy európai császár*, ford. Hell György, Budapest: Európa, 1994.

Szellemi aktivitását, a tudománnyal való kapcsolattartását mutatja, hogy halála előtt néhány évvel, 2017-ben „Fordítástörténet és fordítástan” címen még jelentetett meg közleményt a *Fordítástudományban*.

Emlékét örökre őrzik leányai, unokái, rokonai.

Dr. Varga-Jani Anna
(Hell György unokája)